

Згідно отриманих даних встановлено, що найвищу урожайність в умовах 2010 року сформували пізні сорти (Черешнева – 11,7 т/га, Володимирська – 11,3 т/га). Найменшу врожайність сформував сорт середнього строку достигання Аметист – 7,0 т/га.

Отже, правильно підібравши сорти різного строку достигання, можна впродовж довгого періоду споживати свіжі ягоди, а заморозивши і переробивши їх, - практично цілий рік використовувати вітамінну продукцію.

Бібліографія

1. Обоянский А.Я. Рынок черной смородины. // Современные проблемы плодководства. Тез. докл. науч. конф. посвященной 70-летию Белоруско-го науч.-иссл. ин-та плодководства.-Самохваловичи. – Вип. 12. – С. 44-47.

2. Куян В.Г. Плодівництво. – К.: Вища шк., 1998. – 124 с.

3. Горб О.С. Альбом: сорти малини і смородини / Горб О.С., Кулик М.І. – Полтава, 2009. – С.18-30

4. Тарапата А.І. Основні принципи стратегії вирощування смородини і порічки в сучасних ринкових умовах / Тарапата А.І., Приймачук М.М., Приймачук Л.С. // Матеріали всеукраїнської наукової конференції молодих учених. – Умань, 2006. – С.108-109

5. Шестопад Г.С. Селекція черної смородини для промислової культури в Западній Лесостепі України. //Современные проблемы плодководства. Тез. докл. науч. конф. посвященной 70-летию Белоруско-го науч.-иссл. ин-та плодководства.-Самохваловичи, 1995.- С.191-192.

УДК 633.111:631.526.3:631.559

ВПЛИВ СОРТУ НА ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ТА ЯКОСТІ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ

Клімок М.О. студент 3 курсу*

**Науковий керівник: к.с.-г.н., доцент Кулик М.І.*

Сучасні сорти пшениці озимої мають досить високий генетичний потенціал продуктивності, який реалізовується не повністю. Причинами є вирощування у господарствах застарілих низькопродуктивних сортів, не проведення сортозаміни та сортооновлення, що має значний вплив на врожайність і якість продукції даної культури [6].

На даний час сорти виступають як самостійний фактор у підвищенні врожайності пшениці озимої. При сортозаміні менш врожайних сортів більш врожайними можна одержати надбавку врожайності не менше 2-3 ц/га [10]. За даними С.М. Бугая [1] заміна старих сортів новими високоврожайними забезпечує підвищення врожайності на 8-12 ц/га. Виняткова роль сорту у підвищенні врожайності пшениці озимої особливо проявляється за високого рівня інших чинників інтенсифікації, зокрема агротехніки і системи добрив. В цих умовах вирощування нових інтенсивних сортів збільшує врожайність культури на 25-40%. У країнах Західної Європи вклад сорту у досягнутий за останні роки рівень врожайності пшениці озимої становить 60% [7].

Як відмічає В.В. Лихочвор [7] значенню сорту як надійному резерву підвищення врожайності пшениці озимої увагу приділяли давно. Ще на початку минулого століття в зерновому кліні вирощували сорти пшениці озимої, які були створені методом довготривалого відбору. І хоч вони через схильність до вилягання і нестійкість до хвороб та шкідників, забезпечували лише 10-15 ц/га зерна, однак якість його була високою.

Як вважає Ф.Г. Кириченко найдоступніший сучасному сільськогосподарському виробництву є підбір сортів з відповідною екологічною пластичністю і рівнем інтенсивності за врожайністю [5]. В.В. Лихочвор [7] також підтримує думку, що в час економічної кризи, коли на значних площах по декілька років не вносять мінеральні добрива, пластичність сорту знову виходить на перший план. Відсутність цієї властивості у районованих зараз сортів, з потенціальною врожайністю 80-90 ц/га і більше без достатнього рівня живлення приводить до значного недобору зерна.

Отже, важливими факторами підвищення врожайності та поліпшення якості зерна пшениці озимої є підбір інтенсивних сортів. Вивчення впливу сортових властивостей на формування врожайності та якості зерна пшениці озимої в умовах ТОВ Райз-Агро Лубенського району, Полтавської області і присвячена дана робота.

Саме тому, ми вирішили дослідити ряд сортів, які вирощуються в нашому господарстві, для встановлення найбільш продуктивних, пластичних до умов вирощування з хорошою якістю зерна: Фаворитна, Подолянка, Золотоколоса, Ясочка.

Об'єкт дослідження – закономірності формування врожайності і якості зерна пшениці озимої.

Предмет дослідження – районовані та нові сорти пшениці озимої вітчизняної селекції, Фаворитка, Подолянка, Золотоколоса, Ясочка, врожайність і якість зерна.

Метою досліджень є вивчення впливу сортових властивостей на врожайність і якість зерна пшениці озимої на виробничих посівах ПРАТ „Райз-Агро” Лубенського району, Полтавської області.

Облік врожайності і визначення показників якості зерна здійснювали згідно загальноприйнятих методик [2, 3, 8, 9].

Облік урожайності проводили методом прямого комбайнування. Урожайність визначали шляхом перерахунку врожайності кожного сорту на стандартну 14%-ву вологість і 100%-ву чистоту.

Лабораторний аналіз зерна пшениці озимої включав визначення наступних показників якості: вміст білка, кількість і якість клейковини та число падання.

Математичний аналіз результатів польових дослідів проводили на персональному комп'ютері за програмою дисперсійного аналізу із застосуванням комп'ютерної програми „Statistica 6,0” та згідно методик Б.А. Доспехова (1985) та інших вчених [2, 3].

За результатами проведених виробничих досліджень, було встановлено, що поряд із погодними умовами, сорт відіграє важливу роль у формуванні врожайності пшениці озимої (табл. 1).

Урожайність сортів пшениці озимої, т/га (2010 р.)

Сорт	Повторення				Середнє	+ / – до стандарту
	I	II	III	IV		
Українка полтавська (ум. стандарт)	3,61	3,49	3,64	3,59	3,58	-
Фаворитка	4,41	4,28	4,31	4,41	4,35	+0,77
Подільянка	2,34	2,18	2,33	2,16	2,25	-1,33
Золотоколоса	2,84	2,68	2,77	2,57	2,72	-0,88
Ясочка	4,01	4,12	4,17	4,06	4,09	+0,47
НІР ₀₅	0,13					

Залежно від сортових властивостей і погодних умов вегетації в умовах 2010 року на порівняно високому рівні була врожайність у сортів Фаворитка і Ясочка, відповідно на 0,77 і 0,47 т/га більше ніж у стандарту за НІР 05 0,13.

Значно нижче, ніж у стандарту врожайність була у сортів Подільянка і Золотоколоса, відповідно на 1,33 і 0,88 т/га.

Графічне відображення врожайності досліджуваних сортів пшениці озимої наведено на графіку 1.

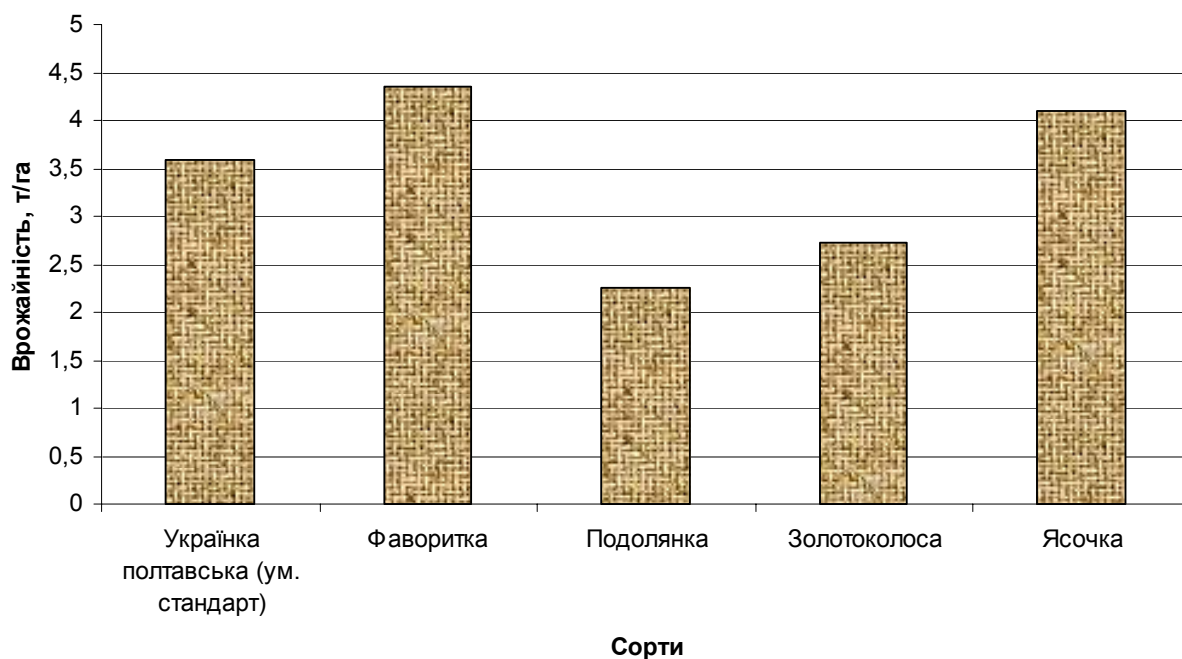

Рис. 1. Урожайність сортів пшениці озимої, т/га (2010рр.)

Вмістом клейковини та її якістю визначаються фізичні властивості тіста і хлібопекарські якості борошна. Основними речовинами, що зумовлюють поживну цінність зерна, є білки і крохмаль. Число падання характеризує стійкість пшениці до проростання зерна на пні. Чим вище число падання, тим краща якість і нижча активність альфа-амілази [4].

Досліджувані сорти пшениці озимої в умовах 2010 року формували наступні показники якості зерна (табл. 2).

Якість зерна сортів пшениці озимої, 2010 р.

Сорт	Вміст білка, %	Клейковина		Число падання, с.
		кількість, %	група якості	
Українка полтавська (ум. стандарт)	13,8	27,9	II	356
Фаворитка	13,8	28,4	I	324
Подольянка	14,4	31,2	I	347
Золотоколоса	14,2	30,3	I	360
Ясочка	13,6	28,5	II	308
НІР ₀₅	0,26	-	-	

Вміст білка і клейковини в зерні пшениці озимої у 2010 році залежно від сортових властивостей представлено на рис. 2

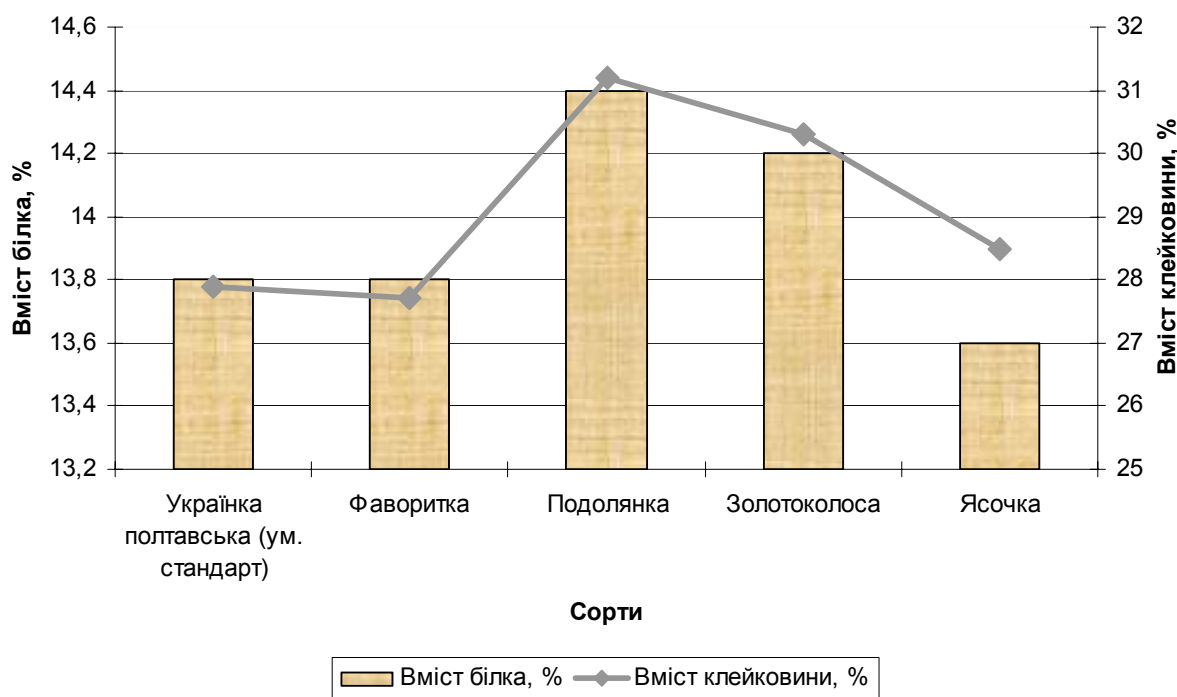

Рис. 2. Вміст білка і клейковини в зерні пшениці озимої залежно від сортових властивостей, 2010р

Найбільшу цінність для виготовлення високоякісного хліба мають сильні пшениці. Сорт може бути віднесений до категорії сильних пшениць тільки тоді, коли він матиме склоподібність не менше 60%, містити не менше 14% білка і 28% клейковини при її якості не нижче I групи

Серед досліджуваних сортів найбільший вміст білка і клейковини в зерні на рівні сильних пшениць у 2010 році формували сорти Подольянка і Золотоколоса – 14,4 і 14,2% білка та 31,2 і 30,3% клейковини першої групи якості. Суттєво менше – сорт Ясочка, 13,6% білка, і 28,5% клейковини другої групи якості. Найгірша якість зерна виявлена у сорту Фаворитка – за вмісту

білка 13,8%, клейковини 27,7%, якість виявилась другої групи. Відмічено високий показник числа падіння у всіх сортів пшениці.

Висновки: Серед досліджуваних сортів за врожайністю виокремився сорт Фаворитка (4,23 т/га) з відносно високою якістю зерна: вміст білка в зерні був на рівні 13,8%, а клейковини 28,4%, першої групи якості.

Найліпшу якість зерна формували сорти Подолянка і Золотоколоса, відповідно: вміст білка в зерні – 14,4 і 14,2%, вміст клейковини 31,2 і 30,3%, першої групи якості за досить низької врожайності – 2,25 і 2,27 т/га.

Оптимальне співвідношення продуктивності культури і якості зерна досягається у сорту Українка полтавська – за рівня врожайності 3,58 т/га отримали зерно другого класу.

Список використаних джерел.

1. Бугай С.М. Ботанічна та біологічна характеристика//Пшениця озима. – К.: Урожай, 1969. – С. 9-41.

2. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта (с основами статистической обработки результатов исследований) изд. 5-е допол. и перераб. – М.: Агропромиздат, 1985. – 351 с.

3. Єщенко В. О., Копитко П. Г., Опришко В. П. та ін. Основи наукових досліджень в агрономії. – К.: Дія, 2005. – 288с.

4. Жемела Г. П. Агротехнічні фактори поліпшення якості зерна пшениці озимої // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Полтава, 2005. – т.4. (23), – С. 115-119.

5. Кириченко Ф.Г. Основные достижения отдела селекции пшеницы Всесоюзного селекционно-генетического института за 50 лет // Вопросы селекции и генетики зерновых культур. – Сб. мат. Междунар. конф. уч. и спец СЭВ. – М., 1983. – С. 346-363.

6. Литвиненко М.А. Тривалість вегетаційного періоду в зв'язку з урожайністю й посухостійкістю сортів та ліній пшениці озимої на півдні України // Зб. Наук. Праць селек.-генет. Інституту. – Вип. 5(45). – Одеса, 2004. – С. 91-104.

7. Лихочвор В.В. Роль кушення пшениці озимої у підвищенні продуктивності рослин //Вісник аграрної науки. – 2001 – №7. – С.20-22.

8. Методика державного сортовипробування сільськогосподарських культур. – Вип. перший. – К., 2000. – 100 с.

9. Методика державного сортовипробування сільськогосподарських культур. – Вип. другий. – К., 2001. – 65 с.

10. Тищенко В.Н., Чекалин Н.М. Генетические основы адаптивной селекции озимой пшеницы в зоне Лесостепи. – Полтава: РВВ Полтавської державної аграрної академії, 2002. – 270 с.